

๕๔. อริยฐานะแห่งความเป็นพหูสูตในพระพุทธศาสนา

The Noble States of Omniscience in Buddhism



ขอน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

In Honor of the Blessed One of the Fully Enlightened One



By Nithee Siripat – Siripat.com and Academiae Network, 2016

ความสำคัญของบทความ

พระพุทธศาสนานั้น ถือเป็นศาสนาเดียวเท่านั้น ที่มุ่งเน้นการวิวัฒน์ “ปัญญาสามัญ” ไปสู่ “ปัญญาญาณ” โดยจะต้องเริ่มพัฒนาตนที่จิตใจให้บริสุทธิ์ด้วยฉานสมาธิ เพื่อให้บรรลุถึง “จตุตถฌาน-อัปนาสมาธิ” และประกอบด้วย (๑) ความสุขในขณะนั้น (๒) สติสัมปชัญญะ (๓) ญาณทัตตสนะ และ (๔) อาสวักขยะ ในองค์ประกอบทั้ง ๔ อย่างนี้ ทำให้ระลึกทั่วถ้วนเป็นสมาธิและวางเฉยในสภาวะธรรมนั้นๆ [เอกัณคนิพพิทา] จากนั้น ก็เกิดแนวคิดปัญญาในการละกิเลส [ราคะ] และดับกิเลส [นิโรธ] ย่อมส่งผลให้เกิดความสงบ [อุปสมะ] และกลายเป็นบาทฐานสำคัญในการพัฒนาปัญญาขั้นสูงในวิปัสสนาภูมิต่อไป เพื่อให้เกิด “ปริชาญาณ” ในการหยั่งรู้ด้วยปัญญาในวิปัสสนาโดยอาศัยความบริสุทธิ์แห่ง “ญาณทัตตสนะ” ที่เรียกว่า “ปัญญาญาณ” เพื่อให้สามารถรู้แจ้งแทงตลอดในธรรมทั้งปวง [อภิญา: จักขุ-ญาณ-ปัญญา-วิชา-แสงสว่าง] จนสามารถบรรลุความตรัสรู้ [อาสวักขยะ-สัมโพธิะ] ได้ด้วย “อาสวักขยญาณ-สัมโพธิญาณ” โดยมีจุดมุ่งหมายในการก้าวไปสู่การพัฒนาปัญญาอันยิ่งด้วย “สมถผละ-วิปัสสนาผละ” เพื่อการดับกิเลสอาสวะทั้งหลาย [อุปาทิ-ขันธ ๕] และอุปาทานทุกข์ทั้งปวง อันเข้าถึง “สัจภาวะแห่งนิพพาน” อันเป็นภาวะปราศจากกิเลสอาสวะทั้งปวงแล้ว [อนุปาทิสถนิพพาน-อมตธาตุ-บรมธรรม] ฉะนั้น ในปัญญาทั้งหมดนั้น คือ ความเข้าใจ ความนึกคิดทั้งหลาย ที่อยู่ในสภาวะที่ถูกต้องอันเยี่ยมแห่ง “วิปัสสนาภูมิ-ปัญญาภูมิ” ได้แก่ ชั้น ๕-อายตนะ ๑๒-ธาตุ ๑๘-อินทรีย์ ๒๒-อริยสัจ ๔-ปฏิจัสมุปปบาท-ปฏิจัสมุปปันนธรรม ๖ โดยในการวิปัสสนานั้น คือ การพิจารณาหรือสัมมสนะสภาวะหรือมนสิการนามรูปโดยไตรลักษณ์ อันเป็นข้อหลุดพ้นด้วยลักษณะสามัญใน ๓ อย่าง โดยสมถะ [สมาธิ ๓] และวิปัสสนา [วิโมกข์ ๓] ได้แก่ (๑) “สุญญตสมาธิ-สุญญตวิโมกข์-อนัตตตา” อาศัยอนัตตานุปัสสนา ถอนอัตตาทิณิเวส (๒) “อนิมิตตสมาธิ-อนิมิตตวิโมกข์-อนิจจตา” อาศัยอนิจจานุปัสสนา ถอนวิปลาสนิमित และ (๓) “อัปป์นิหิตสมาธิ-อัปป์นิหิตวิโมกข์-ทุกขตา” อาศัยทุกขานุปัสสนา ถอนคณหาปณิธิ ธรรมทั้งหลายเหล่านี้ คือ **ปัญญาของพหูสูต** ด้วยประการฉะนี้.



สุปฏิวิทธา คือ ขบได้ด้วยทฤษฎี โดยมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง มองเห็นประจักษ์แจ้งด้วยปัญญา ทั้งในแง่ความหมายและเหตุผล ทั้งหมดนี้ รวมกันจึงเป็นอาการของผู้ได้เรียนรู้มาก เป็นการสร้างกุศลกรรมโดยการเจริญ “โยนิโสมนสิการ” ในวิปัสสนากัมม นั่นเอง นอกจากนี้ คุณสมบัติของผู้เป็นพุทธะก็ยังประกอบด้วย “พหุสตมืองค์ ๕” ด้วยเช่นกัน ไม่ใช่แค่การวางท่าทางเป็นผู้คงแก่เรียน แต่ไม่ปรากฏแววของผู้เรียนรู้มากออกมาเลย แต่ควรแสดงออกด้วยธรรมของคนดีด้วย “สัปปริสธรรม ๗” ได้แก่ (๑) *ธัมมัญญตา* คือ ความรู้จักธรรม (๒) *อัตถัญญตา* คือ ความรู้จักความหมายและผล (๓) *อัตตัญญตา* คือ ความรู้จักตน (๔) *มัตตัญญตา* คือ ความรู้จักประมาณ (๕) *กาลัญญตา* คือ ความรู้จักกาล (๖) *ปริสัจญตา* คือ ความรู้จักชุมชน (๗) *บุคคลัญญตา* คือ ความรู้จักบุคคล ธรรมดังกล่าวนี้ ย่อมทำให้ “พหุสต” กลายเป็น “สัตบุรุษ” หรือผู้ดีต่อสาธารณะได้จริง ไม่ใช่เรียนรู้มาก มีนิสัยเสีย หรือ ป่าเถื่อน เช่น จิตนิสัยเล็กๆ ยังประกอบด้วย “ปปัญจธรรม ๗” ได้แก่ *คัมहा-ทัญญิ-มานะ* ทำให้เกิดอาการพึ้น มีความเห็นถือผิดคลาดเคลื่อนจากความจริง ไม่ใช่แค่การพูดตกให้เกิดการเปรียบเทียบหรือเทียบเคียง เพื่อประเทืองปัญญาแต่อย่างใด และการสำรวจระวางกายใจ ก็เป็นเรื่องสำคัญเช่นกัน ที่เรียกว่า “สังวร ๕” ได้แก่ (๑) *ปาฏิโมกขสังวร* (๒) *สติสังวร* (๓) *ญาณสังวร* (๔) *ขันติสังวร* และ (๕) *วิริยสังวร* นั่นคือ ไม่แสดงความวิการทั้งหลายด้วยความสำรวมศีล [สังวรศีล] ที่เรียกว่า “มีความรู้คู่คุณธรรม” อันเป็นคุณภาพของทรัพยากรบุคคลในสังคมยุคใหม่ นั่นเอง เพราะฉะนั้นความเป็นผู้เรียนรู้มาก เช่น พระอริยสงฆ์ ปราชญ์ นักวิทยาศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้รู้ จึงเป็นบุคคลผู้มีค่าต่อการพัฒนาพระศาสนาและสังคมไปสู่สังคมมีอารยธรรมจริง คนป่าเถื่อนไม่สามารถสร้างอารยธรรมได้ มีแต่ความคิดเห็นในทางทำลายล้างความดีงาม ทำให้สังคมเดือดร้อนไม่สิ้นสุด หากความสงบสันติไม่ได้ เช่น การก่อการร้าย หรือ สงคราม เป็นต้น ความคิดเห็นอุบาทว์จัญไรดังกล่าวนี้ จะไม่ปรากฏในหมู่สัตบุรุษผู้คงแก่เรียน เพราะเป็นบุคคลผู้รู้เห็นประจักษ์แจ้งด้วยปัญญาทั้งแง่ความหมายประโยชน์และเหตุผล [โยนิโสมนสิการ] ไม่ใช่ปัญญาหางอึ่ง [อโยนิโสมนสิการ] อันเป็นอาการค้อยคุณธรรมหรืออารยธรรม ดังนั้น ผู้มีตนอันได้พัฒนาดีแล้วด้วย “ภาวนา ๔” [กายภาวนา-ศีลภาวนา-จิตตภาวนา-ปัญญาภาวนา] ถึงพร้อมดีแล้วด้วย “พหุสตมืองค์ ๕” และ “สัปปริสธรรม ๗” นั้น ย่อมเป็น “อริยบุคคล-ทักษิโณยบุคคล” ได้ในพรหมจรรย์นี้ ผู้ที่จะทำหน้าที่สืบทอดพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง โดยไม่อับจนขาดแคลนปัญญาแห่งพุทธะ เพราะจิตมีความมุ่งมั่นใน “ความแจ้ง-ความสว่าง-ความสงบ” ปราศจากกิเลสทั้งหลายถึงพร้อมดีแล้ว.

